

פרוטוקול מס' 247

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט,
שהתקיימה ביום ה', כ"ה בחשוון תשל"ג -
2.11.1972 (בשעה 13.00) בתל-אביב

נכחו: חברי הועדה: ד"ר י. גולדשמידט - יו"ר
א. אנקוריון
ר. ארזי
י. ארידור
מ. ביבי
מ. בן-פורת
ש. פרידמן

מוזמנים: גב"ק קרפ - משרד המשפטים

מזכירת הועדה: ר. מלחי

רשמה: ע. שבץ

סדר היום: חוק דיני עונשין (דרכי ענישה)
(תיקון מס' 2), תשל"ב-1971, סעיף 1.

היו"ר מ. דולדשמידט: מונח על שלחנכם דף שהוכן על ידי מזכירות הועדה לחוק שהתחלנו לטפל בו בשבוע העבר, ובו סיכום הערות ותגובות, גם תגובת שר המשפטים במקום אחד לויכוח.

בדיון הראשון בהצעת החוק שהתקיים בשבוע העבר הובעה אי-שביעות רצון מייעילות ההצעה הזאת מטעמים שונים. הועלתה בקשה מחבר הכנסת ארידור לקבל נתונים סטטיסטיים מסויימים לצורך המשך הדיון.

אשר לשיפור השיטה הועלו הצעות שונות, אזכיר אחדות מהן: ח"כ פרידמן הציע הצמדה לחוק הרבית, גובה הרבית המקובלת מיום קבלת ההודעה. לגבי דירוג הקנס היו רעיונות שונים. ח"כ ארזי הציע להשאיר את פרטי הקנס המסווג לתקנות שיאושרו על ידי הועדה ולקבוע בחוק רק את העקרון. ח"כ ארידור הציע לחייב את החייב בקנס לבוא לבית המשפט ולהסדיר את התשלום שם, לדעתו שיטה זו תהיה יעילה בגלל הכבוד ודרך הארץ והמשמעת שבתי המשפט נהנים מהם מצד הצבר המוזמן לבית המשפט. הועלה עוד רעיון - להעלות את הקנס מ-10% ל-20% ול-30% ואולי עד 40%, קשור לזמן הפיגור, מבלי לתת לזה לגדול בלי קץ. והדוגמה של הלנת-שכר היתה יותר אזהרה מאשר דוגמה חיובית. אם מצטבר סכום של קנס-פיגור - להפעיל את המעצר, ואז מספר האנשים שיהיו ראויים למעצר יהיה קטן יותר ולמשטרה יהיה קל יותר להשתלט על זה.

בקשנו מהגב' קרפ להביא את הדברים השונים לבירור במשרד המשפטים. ואני מבין שהיא מוכנה למסור לנו כמה תגובות לחלק מההצעות האלו.

הגב' קרפ: לאור הדיונים שהיו, הבאתי את הדברים למשרד המשפטים וגבשנו הצעה, שהקו הבסיסי שלה, שצריך למצוא שיטה שתהיה במקסימום יעילות מבחינת הגבייה. ההצעה שאני מביאה לפניכם היא למעשה מבחינה מסויימת קיצונית לצד השני.

אנחנו נסינו להביא הצעה, ברוח ההצעה של ועדת לנדאו, שהיתה מאד מתונה, בהנחה שאחרי נסיון אפשר לשנות ולתקן. ומה שאנחנו מציעים - זה דירוג פרוגרסיבי. מבחינת הזמן - ככל שמתארך הפיגור - יגדל גובה התשלום.

וההצעה היא, אחרי התקופה הראשונה תהיה תוספת פיגור של 10%, וכל חצי שנה תעלה תוספת הפיגור ב-10% נוספים. למעשה יוצא לפי חישוב זה, שתוך 5 שנים יגיע ל-100% של גובה הקנס. איך ספק שזה חמור מאד מבחינת היחס בין העונש שבית המשפט מטיל ובין מה שאנו רוצים להשיג. אם רוצים להיות קיצוניים, ושזה צריך להרתיע, ההנחה היא שאדם היודע שכל חצי שנה פיגור מעלה לו את הקנס, עשוי פה לתרום לתשלום.

ח"כ מ. בן-פורת: היכן הגבול שהקנס פוסק להיות קנה וצריך להפעיל מאסר?

הגב' קרפ: אין יחס ישר בין זמן הפיגור והפעלת מאסר. לפעמים בית המשפט פוסק מיד, אם האיש לא משלם את הקנס, האדם הנושא בעונש ילך למאסר. זה הולך יחד עם פסק-הדין. יכול היועץ המשפטי לפנות לבית המשפט ולבקש להמיר את הקנס במאסר.

ח"כ מ. בן-פורת: מדוע לא להגביל את התקופה של הפיגור? למה דוקא חמש שנים?

הגב' קרפ: זה לא מוגבל, הוא יכול להגיע ל-200% תוך 10 שנים. את המאסר אפשר להפעיל גם אם האיש מפגר חודש או חודשיים.

ח"כ מ. בן-פורת: ממש שאין יותר פיגור אחרי 6 חדשים, ואם לא משלם את הקנס - באופן אוטומטי מופעל מאסר.

גב' קרפ: הבעיה היא שצווי המעצר המוצעים היום לא מבוצעים.

ח"כ ר. ארזי: המחשבה של הגב' קרפ נראית לי, יש בה הגיון.

אני רוצה לשאול אתכם, מה דעתכם לגבי ההצעה שלי, שזה יהיה בתקנות? למה אני מציע זאת? - יכול להיות שהנסיון יוכיח שהצעה זו, שלי נראית סבירה, היא יותר מדי ליברלית ואיננה משיגה את המטרה שלה. לשנות תקנות - אפילו אם נכתוב שזה באישור ועדת החוקה, זה הרבה יותר פשוט מאשר לתקן חוק. ולכן אני חוזר להצעה שזה יהיה בתקנות.

לח"כ בן-פורת אני רוצה להגיד, המרת הקנס במעצר היא בעיה מסובכת מבחינת הביצוע. ואם הוטל על אדם קנס של 100 לירות, צריך להפוך את זאת למאסר של 10 ימים, נניח, בתי הסוהר מלאים. מדוע לא מבצעים את גביית הקנסות? - בגלל מחסור בכוח אדם, ופה נוסף למחסור בכוח אדם יהיה גם מחסור במקום. ויש גם ענין חנוכי בזה, לא תמיד המאסר משפיע לטובה על האסיר. ההצעה הזאת ביסודה באה כדי שהשפט לא יזדקק להמיר את הקנס במאסר. יכול להיות נסיון שלגבי סכומים קטנים אין לזה אפקט, אם על האיש הוטל קנס של 50 לירות וכעבור 5 שנים צריך לשלם 100 לירות - אין לזה האפקט הדרוש. לדעתי, העיקר היא בעית העבירות הכלכליות, שם הקנס בדרך כלל נמוך ועל עבירות כלכליות לא מטילים מאסר.

ח"כ י. ארידור: להפך, לא מטילים קנס אלא בעיקר מאסר.

ח"כ ר. ארזי: אם מטילים על אדם קנס של 20.000 לירות בעד הברחה - הוא יכול לחכות עם תשלום הקנס, ואם גם יהיה עליו לשלם 10% רבית - הוא רק ירוויח מזה.

אני חוזר להצעתי, להשאיר את הדבר לתקנות.

אני הייתי עושה הפרדה בין עבירות כלכליות ולא כלכליות, אבל יכול להיות שצודקים חברי הוועדה האומרים שזה לא כל כך פשוט לעשות גרדציה. אבל בתקנות אולי יהיה לזה פתרון.

ח"כ י. ארידור: כמו שאנחנו קובעים את הקנסות עצמם בחוק, כך גם את שעור הקנס על הקנס צריך לקבוע בחוק. בסופו של דבר זה מין עונש ולא הייתי רוצה שעונש ייקבע בתקנות. מפעם לפעם משנים את שעורי הקנסות הקבועים בחוק, זה עובר חקיקה בכנסת. ואני מציע שזה ישאר בחוק, כמו כל קנס קבוע בחוק.

אני חושב שהצעת משרד המשפטים היא בסדר ואני מציע לקבל אותה, אבל יש לי הסתייגות אחת להצעה או תוספת אחת - היות וההצעה מבוססת על עליה של 100% במשך 5 שנים - צריך לקבוע כי בשום מקרה לא יעלה מעבר ל-100%. אם לא פתרו בעיה במשך 5 שנים - אולי קרה מקרה יוצא דופן. אמנם כחוב בהצעת החוק "היו נסיבות שמנעו תשלום הקנס", אבל לא הייתי רוצה שלפי החוק שלנו תיווצר אפילו אפשרות תיאורטית שאדם יסתכן בענין קטן ואחר כך בגללו יהיה אומלל כל חייו.

ח"כ מ. ביבי: אני מקבל את הצעת הגב' קרפ ביסודה. אני לא סבטר שמרעכעץ חכמעה אצ הקנס אירע שנה, ואז אם לא שילם - יופעל המאסר, כי אז ההכנסה הופכת להוצאה, במקום לגבות ממנו 200 לירות - צריך יהיה להוציא עליו יותר בבית הסוהר.

אינני מקבל את הצעת ח"כ ארזי לקבוע את זאת בתקנות. וכך אינני מקבל את דעתו של ח"כ ארידור שהתקרה תהיה 100%, כי אז יצא שאם לא ישלם 10 שנה - הקנס הופך לאפס, אם נקח בחשבון האינפלציה שיכילה להיות.

ח"כ ש. פרידמן: (1) הצעת הדירוג נראית לי;
(2) לא נראה לי להצביר את זאת לתקנות, היות ומדובר על קביעת קנסות מוטב שזה יהיה בחוק;
(3) אינני בטוח כל כך שיש לנו אמצעי יעיל היום לקבוע מה יהיה לאחר 5 שנים, איך צריך אז לנהוג. היות וכל הענין הזה הוא בגדר ניסוי - ניתן לו את התנאים "להצליח", ונראה איך הוא יפעל. הרצת החוק תוך 4 - 3 שנים עשוי ללמד אותנו מה התיקונים שיש להכניס פה ושם. במקרה זה שאני מקבל את הצעת משרד המשפטים, אני גם לא נשאר בעמדותי באשר לגובה הרבית, כי זה מקוץ.

היו"ר מ. גולדשמידט: אני שואל, האם נכונה הטענה מבחינה משפטית, שתוספת פיגור זה קנס במובן החוק הפלילי?
הרי בגלל טענה זו טען ח"כ ארידור שאין לקבוע את שעור קנס-הפיגור בתקנות כי אם זה צריך להיות בחוק, כמו הקנס המקורי. אם אדם עבר עבירת תנועה ומקבל קנס של 500 לירות, והוא חייב לשלם זאת מיד, והוא משהה את התשלום ומשלם אותו אחרי חצי שנה, אומרים לו תשלום 550 לירות במקום ה-500, אין זאת אומרת שקבעו קנס חדש בשביל אותה עבירת תנועה, אלא עליו לשלם תוספת בגלל זה שלא הכניס לקופה מה שצריך היה להכניס. התוספת באה ממקור אחר לגמרי. לכן, הטענה הפורמלית נגד ענין התקנות, אני מטיל ספק אם היא מבוססת. אולי נקבל גם חוות דעת בענין זה.

דבר שני, אם אנחנו רוצים לעשות תקנות כאלה, היות וכתוב בחוק שקנס חייב מיד בתשלום, יהיה צורך בחקיקה נוספת כדי להסמין את השר לדברים האלה, אם אנחנו רוצים שלתקופה מסוימת לא יופעל המעצר בשום מקרה, והיות ויש חוק שזה שחייב בקנס - חייב מעצר - גם זה צריך עוד שינוי בחקיקה. זה לא מרתיע אותי, אבל עלינו לזכור שגם על זה צריך לתת את הדעת.

האם יש אפשרות לדעת אין מתחלקים 22 אלף המקרים הנזכרים בדברי ההסבר, בין קנסות גדולים וקטנים. הייתי אומר עד 1000 לירות ולמעלה או עד 500 לירות ולמעלה. לכאורה ההנחה היא שרוב המקרים זה קנסות קטנים, אולי עד 500 לירות, ולא אתפלא אם למעלה מ-3/4 הקנסות הם למטה מגבול זה ולא יותר מרבע קנסות בעלי משקל גבוה יותר. אם כך הוא הדבר, אני מגיע למסקנה ולמחשבה שאלי הטיפול בקנסות קטנים הם פחות משתלמים למדינה והם מרובים כל כך שהפעלת המעצר הוא לא מעשי. ואילו לקנסות גדולים עבורם זה יותר חמור, כי אדם מתייחס אחר לקנס גבוה. אבל אינני בא לחדש כאן שיזה רעיון, אם נדע שיש איזה קו מפריד בין הרוב הגדול של אותן אלפי עבירות ובין מעוטן, הייתי שוקל אם יחד עם חקיקה מתאימה לקנסות קטנים מבטלים את המעצר ומפעילים לתקופה מסוימת. מי שהשהה את התשלום שנה, ויתווספו לתשלום כל 3 חדשים 10% - הוא הולך לבית הסוהר, כפי שאמר ח"כ בן-פורת היום, וזה מתוך תקווה שאז הצורך לשלוח אנשים למאסר יהיה מוגבל מאד, כי אנשים ישלמו בגלל התוספת הגדולה וירתעו ממאסר, כך שלבית הסוהר יגיעו מעטים.

לעומת זאת מסכום $\times$ ולמעלה - נשאר את החקיקה

הקיימת, זה מיד ענין של מאסר, והמשטרה תתבקש להפעיל את המאסר הזה, והיה או שהאיש נרתע ומשלם ואם לא נרתע - הולך לבית הסוהר.

שאלה, שאני אינני נוקט עמדה בה - אם אדם שאמנם

נעצר, בזמן שהוא במעצר גם מטילים עליו קנס פיגור, אם יש דבר כזה שקונסים בשתי שיטות בעת ועונה אחת, גם יושב בבית סוהר וגם מוסיפים לו קנס?

הגב"ר קרפ:

קודם כל נראה לי, שבענין העקרוני שעליו התנהל הוכיחו בשבוע העבר, ישנה הסכמה - לשיטת הדירוג.

השאלה היא - איך לעשות את זאת.

ההצעה לקבוע את זאת בתקנות לא נראית גם לי.

התוספת שנקבעה כאן היא לא העונש המקורי שנקבע על עבירה מסוימת. מבחינת האפשקט שלה זאת תוספת שהולכת בד בבד עם הקנס המקורי, משנה מה שקבע השופט. אמנם זה נקבע בכוח החוק, אבל יש לזה משמעות מהותית לענין הקנס עצמו, וטוב שאנשים ידעו שהדבר קבוע בחוק ולא משתנה בתקנות, שעשויים לא לדעת עליהן ולהיות גמישים. כיון שהעקרון שנקבע הוא לא מסובך - לא צריך חקיקה מפורטת.

להצעת ח"כ ארידור להגביל את התוספת עד 100% -

אני מתלבטת בזה. אני ייצגתי בשבוע העבר עמדה שונה, מבחינת היחס בין התוספת לקנס. אם נגביל זאת ל-100%, האפקט הפסיכולוגי של התמריץ לתשלום ילך לאיבוד. לכן אינני חושבת שכדאי לקבוע גב. אולי צריך לבחון את הענין מבחינה מעשית, איך זה פועל במשך הזמן.

לשאלה של חלוקת הקנס מבחינת הגובה - אין לי

נתונים. הוצעה כאן הצעה לשמוע את נציג המשטרה, המשטרה בודאי תוכל לתת לנו נתונים יותר מפורטים.

אני חושבת שאין טעם לקשור את השאלה של יחס בין גובה הקנסות לאמצעים שנוגדים לגבי אי-תשלומם.

יו"ר הועדה הביע מחשבה, לגבי סוג מסויים של קנסות להפעיל רק תוספת קנס, בלי מאסר; ולגבי סוג שני - להפעיל לכתחילה רק מאסר. אני שוללת גישה זו, מדוע אנחנו צריכים להגביל את עצמנו. אנחנו הצענו הצעה שבאה לנסות לשנות מצב שהוא לא טוב מעיקרו. השאלה, למה לחסום פתח לגבי אמצעים שישנם בידינו, שאמנם הם לא יעילים ב-100%, אולם כשאנו מסירים אותם - יכולים לשמש תמריץ לאנשים לא לשלם. עצם הדבר שיש שני אמצעים יש בו משום תמריץ שלא כדאי לבטלו.

היחס בין התוספת ובין המאסר, לפי ההצעה שלנו הוא כזה, שאדם אשר מרצה מאסר, לפי התקנות היום הוא פטור מקנס, ואז ממילא עניין התוספת יורד.

לקראת הישיבה הבאה נוסח ההצעה שלנו יכלול סעיף לעניין עיגול הסכומים.

אני חושבת שממילא היחס בין גובה הקנס והוצאת פקודות מעצר יתאזן מבחינה מעשית.

ח"כ ש. פרידמן: אני מקדים משפט, למה שאני רוצה לומר לגבי שתי נקודות שגב' קרפ העלתה והדגמה פשוטה. כל עוד שלא נוכל להסתמך על חומר שהוא מבוסס על בדיקה מדעית מדוייקת - אנחנו דנים בהנחות. באשר להנחות, אני חושב בשתי נקודות אחרת מכפי שהציגה אותן הגב' קרפ:

כל עוד אין חומר סטטיסטי, אני חושב שיקר ההשפעה הפסיכולוגית הוא לא בכך שיבוא זמן שבו אהיה פטור, עיקר ההשפעה הפסיכולוגית היא בכך שיש בינתיים עליה מתמדת בסכום, ונראה לי שיש לכך יותר השפעה מאשר השפעה מנוגדת, אם אחרי חמש שנים לא עולה הסכום - אחכה בינתיים חמש שנים.

דבר שני, מבחינת הקונצפציה נדמה לי להגיוני יותר לומר, שכל עוד לא נוסה הדבר בפועל - אתחיל מאמצעי פחות דרסטי על מנת שתהיה אפשרות לעלות אחר כך בדרסטיות להחמיר את האמצעים. אם אני מתחיל תיכל מהאמצעי החמור ביותר, מה נשאר לי אחר כך לעשות.

היו"ר מ. גולדשמידט: מהו האמצעי החמור ביותר?

ש. פרידמן: החמור ביותר הוא, שאני אומר כי לעולם ועד הסכום יעלה, מה אוכל אחר כך עוד לאיים?

יש משהו פסיכולוגי בדירוג הקנסות ואינני חושב שצריך לוותר על כך. משום כך אני חושב ששני הדברים האלה הם חיוביים - גם העליה בקנס וגם לא לומר היום מה יקרה לאחר חמש שנים, כי צריך להריץ את החוק וללמוד מהמציאות. ייתכן, אם נקבל נתונים על התפלגות הקנסות לפי גובהם וחומרת העבירה אולי לנדע לכוון יותר טוב את הדברים. לפי שעה נראית לי הגישה הזאת מספקת.

ח"כ ר. ארזי: אני מציע להזמין את השופט נכט, מנהל בתי-המשפט, ונאמר לו מטרת השיחה ונבקש ממנו להכין את החומר.

לגופו של עניין, נוכח ההערות שהושמעו כאן, אני חוזר מהצעתי לגבי התקנות. אם עכשיו הייתי צריך להציע הצעה, הייתי מציע אותה הצעה בשלשה חלקים:

(א) לפי הקונצפציה של משרד המשפטים, של תוספת 10%, מבלי לקבוע שום גג של 5 שנים או 10 שנים, רק את העקרון.

(ב) לגבי עבירות כלכליות אני מציע שהתוספת תהיה כפולה, שלא תוך 5 שנים יוכפל הסכום אלא תוך $2\frac{1}{2}$ שנים, שהתוספת תהיה 20%, או כל רבע שנה תוספת של 10%.

(ג) לגבי עבירות כלכליות להפעיל את המאסר לאחר תקופה מסויימת. את ההצעה הזאת אנמק בקצרה: אני בהחלט אינני סבור שאנחנו יכולים להטיל מאסר על קנסות קטנים, ונכון אמר ח"כ ביבי, כי זה יעלה למדינה יותר.

בעבירות כלכליות זה ענין של הרחאה. מי שעבר עבירה כלכלית, גם לאחר ששילם את הקנס שהוטל עליו הוא עוד הרוויח משהו, בשבילו זו הרחאה. וזה בדרך כלל אנשים בעלי אמצעים.

ח"כ י. ארידור: מעילה בבנק זו עבירה כלכלית?

ח"כ ר. ארזי: בודאי. אינני רוצה לקבוע מה זאת עבירה כלכלית, אם נצטרך לקבוע - נקבע. אני מתכוון לעבירות כלכליות "סטריקטלי", של הברחה. אנשים כאלה מעצר ירחיע אותם, אבל קנס לא. אני לא אומר כעבור איזה תקופה להמיר את הקנס במאסר, לתת לו שנס או לא לתת לו שאנס.

ח"כ י. ארידור: שתי הערות לדברי ח"כ ארזי: אני נגד זה שיהיה בחוק להמיר קנס במאסר. בכל מקרה, אם בית המשפט מוצא לנכון - הוא מסיל מאסר. שום אקט בעל אופי אדמניסטרטיבי לא יכול לשנות את ועונש שבית משפט גזר. תמיד יש ברירה לנאשם לא להיאסר על ידי תשלום קנה או מאסר ותוספת קנה. אם בית המשפט לא מוצא לנכון להטיל עליו רק מאסר ללא אפשרות להמיר בקנס - מה אנו שנעשה זאת? אנחנו יודעים מה היו השיקולים של בית המשפט? אם היו אלה שיקולי בריאות או שיקולים אישיים, איך אפשר להתערב בזה על ידי חוק דורסני כולל?

לגבי הבחנה בין סוגי עבירות - אני מתנגד לכך. אם ח"כ ארזי חושב שצריך להרתיע יותר בעבירות כלכליות - הוא יכול להציע החמרת העונשים בעבירות כלכליות. יכול להיות שצריך להחמיר בזה ויכול להיות שאנחנו חיים בתקופה בה צריך להחמיר בעבירות של אלימות. בדרך כלל בית המשפט איננו גוזר על עבירות כלכליות קנס בלבד, אלא מאסר עם קנס. אם אלו עבירות מכס, לדוגמה, לעתים עומדת הברירה בפני העבריין בכלל לא להישפט אלא לשלם את הכופר כחנאי לאי-העמדה למשפט. הייתי מציע לעשות את זאת בנוסח אחיד, שרק הזמן שלא שילם את הקנס הוא הקובע.

הגב' קרפ: אני תומכת בדברי מר ארידור. אינני חושבת שאנחנו יכולים לצאת מהגדרה מה זאת עבירה כלכלית ומה אנחנו רוצים לכלול בהבחנה זו. ושוב, גם אם נצא מזה, אינני רואה שמבחינה מעשית זה יבוצע.

דבר שני, שיקול העבירה הוא שיקול זר מבחינת המטרה. אם בית המשפט היה סובר שצריך להטיל עליו מאסר - עדיין יש לו אפשרות להטיל מאסר במקום קנס. אלא אם זה בא לעודד גביית קנסות - זה לא צריך להיות במסגרת חוק זה, אלא במסגרת הגדלת עונשים. היו"ר מ. גולדשמידט: יש לי 3 הצעות: שאנחנו נקבל אינפורמציה עובדתית על תחום זה. בישיבה הקודמת הציע ח"כ ארידור לשמוע כאן אדם מההוצאה לפועל, התביעה והמשטרה. ואני הוספתי, שהייתי רוצה לקבל אינפורמציה על חלוקה פנימית לפי גובה הקנסות של אותם רבבות המקרים. אלא שלא אנחנו מזמינים את האנשים האלה במישרין, אלא משרד המשפטים, ואינני יכול לקבוע אם זה יהיה השופט נכס או מישהו אחר.

הרעיון של קביעת הדברים בתקנות נוטש על ידי מציעו, ואם אין חבר אחר המאמץ רעיון זה - אנחנו איננו חוזרים אליו.

שלשית, כל החברים שדברו כאן, מקבלים בברכה משרד המשפטים הסכים לרעיון שהועלה כאן בפעם העברה, של תוספת מודרגת של הקנס. משרד המשפטים גם נתן נוסחה מסויימת, הציע 10% תוספת לכל פיגור של 6 חדשים. עקרונית - בלי גבול. לגבי הצעה זו היו לפחות שתי הצעות שונות:

(א) אני הייתי חושב ש-6 חדשים בשביל התוספת הזאת זה יותר מדי זמן. כלומר, השלבים של התוספת של 6 חדשים נראים לי גבוהים מדי.

הגב' קרפ: המועד הראשון לתוספת 10% יחול אחרי חודש או אחרי 21 יום, רק אחר כך לאחר 6 חדשים.

היו"ר מ. גולדשמידט: זה שינוי קטן בלבד. אני הייתי מציע שנקטין את השלב הזה ל-3 חדשים במקום 6 חדשים, אחרי המועד הראשון של 21 יום. ואז תוך שנה זה גדל ל-40%. כלומר, שאלה אחת שיש להחליט עליה היא של 3 חדשים או 6 חדשים.

הדבר השניה - הגבלה או לא הגבלה. הצעת משרד המשפטים הייתה ללא הגבלה. רק כדי לסבר את האוזן אמרה הגב"ק כי לאחר 6 שנים זה גדל ב-100%. לפי כללי החשבון אחרי 10 שנים זה יגיע ל-200%. הצעת ח"כ ארידור להגביל זאת, אין יותר מ-100%. מה יקרה אם אדם משך את זאת 5 שנים או $2\frac{1}{2}$ שנים - זאת נראה לאחר שנכריע בדבר הראשון.

להצעת ח"כ ארזי להפריד בין סוגי העבירות - מבין החברים שהביעו דעתם לא הייתה תמיכה בזאת, והצביעו גם על הקושי המהותי להגדיר בדיוק מה זאת עבירה כלכלית. גם ח"כ ארזי אמר שהוא מתכוון להגדרה מאד מדוייקת, זה כבר מצביע על כך שלא כל כך קל לתחום תחום זה. אני מוכן לשאול את הועדה בהצבעה, אם משהו תומך בהצעה זו.

עקרון התוספת נתקבל. שזו תהיה תוספת של 10% זה סביר. השאלה אם זה מתווסף כל 3 חדשים פיגור או כל 6 חדשים פיגור.

ח"כ מ. ביבי: אם אנחנו חושבים שתוספת 20% לשנה זה סכום קטן מדי - הבה נציא כל 3 חדשים תוספת של 6%

או 7% אם רוצים להגיע ל-30% לשנה. אני מוכן להציע כל 4 חדשים תוספת של 10%, זה מצמצם את התקופה של 6 חדשים ומשאיר 10% תוספת. אני מציע לחבר את שני האלמנטים האלה יחד - לראות את האחוז תוספת לשנה ואחר כך נחלק זאת ל-3 חדשים ואל-4 חדשים.

ח"כ א. אנקוריון: אני מתנגד להצעות האלו של דירושיים. נדמה לי שסיכמנו בישיבה הקודמת שזו תהיה תוספת של 10%, ואני מציע כל 6 חדשים תוספת של 10%. לפי הרגשתי אי-אפשר להפוך את ענין ההרתעה לדבר דרקוני, ואני חושש שהדבר הופך לדרקוני, אם מביאים לכך שהסכום מוכפל. ואם מדברים על תוספת של 10% מיד אחרי 21 יום להטלת הקנס ואפשרות של 10% נוספים כעבור 6 חדשים - זה דבר הגיוני שאפשר להצדיק אותו.

ואם מדברים מבחינת העונש, לא צריך לשכוח שישנו השוט של אפשרות לאסור אדם. בפסק הדין נאמר שהוטל על האיש קנס בסכום זה וזה או כך וכך ימי מאסר, ואם לא נאמר - ישנה תמיד אפשרות בידי התביעה הכללית לבוא לבית המשפט ולבקש מאסר במקום קנס.

ח"כ ארזי דיבר על הקנסות הגדולים שמוטלים בעיקר על עבירות כלכליות. אני דוקא במקרה זה דואג פחות, כי אותם מחפשים ומטילים עיכולים אם יש להם רכוש, ואם אין נכסים - בודאי הופכים או צריך להפוך את הקנס - למאסר.

קנס הגדל בקנה מידה כזה, בעיני זה דבר דרקוני. אני מציע ללכת במתינות ולראות איך החוק יפעל. אני מרגיש בין חברים נטיה להחמיר, ומישהו אמר כל 3 חדשים שהסכום יגדל - אני חושב שזה לא מעשה (היו"ר: אני מוכן ל-40% לשנה). פשוט זה לא מעשי.

היו"ר מ. גולדשמידט: הערה למלה "דרקוני", שהיא בהחלט פרלמנטרית אבל אני לא מקבל את זה. יש אדם שעבר עבירה והמחוקק קבע שצריך לקנוס אותו - והוא פשוט מצפצף על זה, והמדינה צריכה להקים מנגנון עצום על הרגלים, להוציא כסף. הנסיון מלמד אותנו שהצבור בישראל מאד אדיש לגבי ענין זה, ואז המדינה אומרת כי היא לא מוכנה להשלים עם זאת. הצבור הישראלי מורגל לא לשמור על החוק, ההצעה הזאת באה ביסודי להגביר את שלטון החוק.

היו"ר מ. גולדשמידט: אם נסלק את שאלת ההגבלה, אם התקופה היא 3 חדשים או 6 חדשים, ונחליט על כך אחרי שתהיה בפנינו תמונה, אנחנו יכולים לסכם היום כמה דברים:

העליה היא עם הזמן. את השעור לא קבענו, אך אני מוכן שנקבע גם דבר זה. היו 4 נוסחאות שונות בפרקי הזמן.

ח"כ ר. ארזי: את פרקי הזמן והשיעור אני מציע שנקבע אחרי שנשמע את הדברים שבקשנו. היום נקבע את העקרון.

היו"ר מ. מ. גולדשמידט: בנוגע לעבירות כלכליות הובעה הדעת שאין להבחין בזה. לשאלה, להבחין בין גובה הקנס או לא - היא נשארה פתוחה עד לאחר קבלת אינפורמציה זו.

אנחנו יכולים בכל זאת לקרוא סעיפים מסויימים של החוק. יהיו כאלה שתוכנן נכון לגבי כל הסדר שנסכים עליו, ויהיו כאלה שנצטרך לדלג עליהם, כי הם קשורים להחלטות אחרות.

סעיף 32א. (א) - "קנס שלא שולם, כולו או מקצתו, במועד הקבוע לו, תיווסף עליו תוספת פיגור" - על זאת סוכס.

סעיף 32א. (ב) - "דיעור התוספת יהיה עשרה אחוזים מן הקנס או מחלקו שלא שולם, לפי הענין, אך לא יפחת מעשר לירות". - גם סעיף זה נתקבל.

סעיף 32א. (ג) - "המועד הקבוע לענין סעיף קטן (א) הוא המועד כאמור בסעיף 32, ואולם אם הוטל הקנס שלא במעמד הנאשם או סניגורו, יהא המועד הקבוע תוך 21 יום מיום שנשלחה לנאשם, בדואר או בדרך אחרת, הודעה על גזר הדין".

בשבוע העבר התעוררה השאלה על ענין שליחת ההודעה ושמענו את הנימוקים של משרד המשפטים מדוע הוא עומד על ניסוח זה ואני חושב שאנחנו יכולים לקבל את הניסוח כפי שנוסח כאן.

ח"כ ר. ארזי: אני מציע במקום 21 יום - יהיה 30 יום.

ח"כ י. ארידור: אני מציע לכתוב - בדואר או בדרך מקובלת אחרת.

היו"ר מ. מ. גולדשמידט: אני הצעתי את זאת ונאמר לי שבלאו הכי זה משתמע.

עסקנו בשאלה זו בשני חוקים אחרים - שאחד הוא כבר חוק והשני הצעת חוק, ותואילו לבדוק מה שנתקבל שם - יהיה גם כאן. אחידות זה דבר רצוי, אז ח"כ ארידור יחליט אם זה מספק אותו.

ישנה הצעה של ח"כ ארזי להאריך את הזמן מ-21 יום - ל-30 יום.

ח"כ ש. פרידמן: כדאי להשוות זאת לחוקים אחרים. ישנה שיגרה של זמן מסויים.

גב"ק רפ: זה נתון לשיקול הועדה.

היו"ר מ. מ. גולדשמידט: לי נראה, כי אם ההודעה לא מגיעה תוך 21 יום - גם לא תגיע תוך 30 יום. אשאל את חוות דעת חברי הועדה שנמצאים כאן - הוחלט על 30 יום.

סעיף 32ב. (א) - "לענין גביה, דין התוספת כדין הקנס, אולם סעיף 34 לא יחול על התוספת".

גב"ק רפ: סעיף 34 הוא סעיף שקובע הטלת מאסר במקום קנס. בעקבות ההצעה של ועדת לנדאו, את התוספת אפשר יהיה לגבות כמו שגובים קנה. יותר מזה, הצעת החוק קובעת, אם משלמים רק חלק - זה הולך לענין התוספת, ואחר כך לתשלום הקנס. הועדה לא רצחה להמליץ שאדם ששילם קנס ולא שילם תוספת - יטילו עליו מאסר על כך. וזאת היא המשמעות של המלים שסעיף 34 לא יחול על התוספת.

אנחנו רצינו להבטיח זאת שאדם לא יצא ידי חובתו על ידי תשלום קנס ושלא ישלם תוספת ועל ידי כך לא ישא בתוספת שהחוק מחייב.

היו"ר מ. מ. גולדשמידט: אקרא גם סעיף 32ב. (ב) - "סכום ששולם או נגבה על חשבון קנס שיש עליו תוספת, ייזקף תחילה על חשבון התוספת".

מהאמור בסעיף הזה יוצא שלא יכול לקרות שיהיה חייב רק את התוספת.

כך שאנחנו יכולים לקבלים את שני הסעיפים - 32ב. (א) ו-32ב. (ב) - הסעיפים נתקבלו.

ח"כ ש. פרידמן: לאחר שמקבלים סעיף קטן ב" - אינני יודע אם סעיף קטן א' נחוץ עוד. למה זה נחוץ?

היו"ר מ. גולדשמידט: אני מסכים אתך.

סעיף 32ג. (א) - "בית המשפט רשאי לפטור אדם, על פי בקשתו, מתשלום התוספת, אך לאחר שנתחייב בה, אם שוכנע שהיו נסיבות שמנעו את תשלום הקנס, או חלק ממנו, במועד הקבוע".

סעיף 32ג. (ב) - "הבקשה לפטור תהיה בכתב, ותהיה נתמכת בתצהיר המאמת את העובדות המפורטות בה; בית המשפט רשאי להחליט בבקשה על יסוד התצהיר בלבד, או במעמד המבקש בלבד".

ח"כ ש. פרידמן: לסעיף 32ג. (א) - הוא רוצה לומר שהנסיבות היו נראות לבית המשפט. האם זה לא מחייב ניסוח אחר? אם הוחלט שהיו נסיבות - זו שאלה עובדתית. אך בית המשפט מעריך אם אלו מצדיקות או לא מצדיקות. האלמנט של נסיבות מצדיקות היה צריך לבוא לידי ביטוי, לדעתי. אין לי כרגע ניסוח מתאים, אבל זה הרעיון.

היו"ר מ. גולדשמידט: אתה אומר סיבות לחוד ונסיבות מצדיקות לחוד, לא כל סיבה אובייקטיבית גם מצדיקה.

ח"כ ר. ארזי: הערתי לגבי סעיף 32ג. (ב) בו נאמר שבית המשפט יכול להחליט על יסוד תצהיר בלבד, או במעמד המבקש בלבד. לי נראה, במקרה שאדם הגיש תצהיר ובית משפט אומר על יסוד התצהיר שאיננו מקבל את הבקשה - צריך להת אפשרות לאדם הנוגע בדבר, שאם יפנה לבית המשפט - שבית המשפט ימעי אותו.

ח"כ י. ארידור: אני תומך בנקודה שהעלה ח"כ פרידמן. לפי הנוסח הקיים כמעט שלא יכול להיות מקרה שבו בית-משפט יוכל לפטור אדם מתשלום התוספת. לא יכולות להיות נסיבות שמונעות תשלום קנס. כל אדם יכול לשלם, ואם אין לו כסף - יכול לקחת הלוואה. מה שאנחנו מחפשים פה - סיבות שמצדיקות מתן פטור. צריך לכתוב שבית המשפט היה משוכנע שהיו ניסובות שמצדיקות מתן שיחרור. לפי הנוסח שמוכא כאן, אדם שהוטל עליו קנס והקנס לא שולם - לדוגמה מפני שהאדם נפטר - הקנס הזה ייחשב כחוב על העזבון, ויכול להיות מקרה שהיורשים אינם יודעים על החוב הזה וזה מצטבר, כי אנחנו אומרים שהתוספת ממשיכה לרוץ. היוורשים לא יכולים לפי סעיף זה לפנות לבית המשפט בבקשה, כי בית המשפט רשאי לפטור אדם על פי בקשתו, ברור שלא יכלול יורשים. לא היה איכפת לי שלא יכלול יורשים, אם אני יודע שיש איזו תקרה. אחרת יכולים לפתוח תיק לאחר 6 שנים, והקנס כבר הגיע ל-150% ואפילו אי-אפשר יהיה לפטור אותם. או מוכרחים להרשות ליורשים לפנות לבית המשפט או לקבוע תקרה או למצוא פתרון אחר.

אני שותף להצעת ח"כ תמיר בשעתו שלא תהיה אפשרות להחליט בבקשה על יסוד תצהיר בלבד, או במעמד המבקש בלבד. אנחנו נזמין רמאויות. בדרך כלל לא צריכה להיות החלטה סופית באיזה הליך בלי לשמוע את הצד השני. זה יגרום לניצול החוק לרעה. צריכה להיות אפשרות לשמוע את הצד השני.

יכולים להקל בזה שזה לא יובא דוקא לבית משפט, אלא גם רשם, העוסק בעניינים אדמניסטרטיביים-שיפוטיים בבית המשפט יוכל להחליט על פטור.

לכך צריכה להיות תוספת, אם זה בית משפט, צריך לאפשר איזה ערעור על החלטה. לפי הנוסח כאן לא ברור אם יהיה ערעור בשרות על החלטה שיפוטית או נזדקק לפנייה לבג"ץ על החלטה אדמניסטרטיבית. לא ברור אם זו החלטה שיפוטית או החלטה אדמניסטרטיבית. אין סיבה הנכריח את כל המבקשים פטור לפנות לבג"ץ. אם נכתוב שזה רשם - כנראה שזה יפנה יותר לדרך הערעור השיפוטית. יכול להיות שצריך לכתוב שהחלטה כזו דינה בענין ערעור - כדין החלטה שאפשר לערער עליה ברשות. בעניינים פליליים אין ערעור על החלטה ביניים. הייתי רוצה למנוע הכרח לפנות לבג"ץ, על ידי תוספת מפורשת.

היו"ר מ. גולדשמידט: בהערתי של ח"כ תמיר כתוב: אחרי נסיבות מצדיקות. אם מצדיקות - הייתי אומר סיבות ולא נסיבות. ייתכן שבחרו במלה "נסיבות" כי חשבו גם על מקרים שח"כ ארידור תאר אותם.

ח"כ י. ארידור: סיבות מצדיקות את הפטור לא יכולים להצדיק אי-תשלום קנס.

הגב' קרפ: הכוונה שבית המשפט יבחן אם האיחוד היתה לו הצדקה שימנע תשלום תוספת.

היו"ר מ. גולדשמידט: הוא עבר עבירה, לא שם לב או נסע לחו"ל, היה חולה. הייתי מנסח זאת: אם שוכנע שהיו סיבות מצדיקות אי-תקלום קנס או חלק ממנו במועד קבוע.

ח"כ י. ארידור: קשה לקבל שבחוק נכתב שיש סיבה מצדיקה לאי-ציות לבית-משפט. כמעט לא יכולה להיות סיבה שמצדיקה לאי-ציות לצו.

גב' קרפ: אולי נגיד: סיבות סבירות שמנעו תשלום הקנס במועדו.

היו"ר מ. גולדשמידט: ננסח זאת: סיבות סבירות לאי-התשלום.

ח"כ ארזי הציע, שלא להרשות את ההחלטה על פי תצהיר בלבד. תמך בזה ח"כ ארידור וגם ח"כ תמיר תמך בזה.

ח"כ ר. ארזי: אני מציע את הניסוח הבא: החליט בית המשפט בשלילה על יסוד התצהיר - תינתן לו אפשרות להופיע בפני בית המשפט.

הגב' קרפ: הכוונה היתה לפשט עד כמה שאפשר את הדיון בבקשות. ראשית, מתוך רצון לא להכביד על המבקש, אם היתה לו סיבה מוצדקת; שנית, לא להוסיף עומד על בתי המשפט. יש חשש שיפנו אנשים רבים בבקשה לפטור אותם. על הנוכחות של התביעה וזאתרנו, השארנו לשיקול בית המשפט אם היתה סיבה או לא היתה סיבה, לא חשבנו שצריך להופיע נציג של היועץ המשפטי.

כאשר בית המשפט מחליט לא לוותר על התוספת - יש למבקש אותו סעד כמו להחלטה של בית-משפט, לא החלטת ביניים. זה חיק בפני עצמו שנדון בתהליך מקוצר, אז יש ערעור כמו בכל משפט.

ח"כ י. ארידור: אני משוכנע שזה לא יתפרש כפסק דין וברור שלא יהיה ערעור. בענין פלילי אין אפשרות ערעור על פסק ביניים

גב' קרפ: לדעתי יש לו זכות ערעור, זה לא מסוייג כהחלטת ביניים.

היו"ר מ. גולדשמידט: יש שתי שאלות שמעלה ח"כ ארידור: ראשית, הוא טוען אם זה פסק דין - זה פסק דין פלילי ולא אזרחי; שנית, אם זה חומר פלילי, אין ערעור על פסק ביניים. היות וזה פלילי - אפשרות של ערעור מותינת בעובדה של פסק דין. אתה אומר, החלטת בית המשפט לא להיענות לבקשת פטור - זה לא בגדר של פסק דין, אלא החלטת בית משפט ותו לא.

השאלה הראשונה היא, אם אנחנו רוצים שתהיה אפשרות של ערעור או לא רוצים. אם רוצים - יש לבדוק את השאלות הנוספות.

ח"כ א. אנקוריון: הייתי מציע שזה יהיה בדרך מקוצרת, במוה למה שיש בקשר להוצאה בערבות. אבל על זה יש ערעור. כי יש סעיף מפורש בחוק.

ח"כ ר. ארזי: מה שחשוב לי שהאדם יבוא בעצמו בפני בית המשפט באינסטנציה השניה, שבית המשפט לא יגיד שלא צריך לראות את האיש ומספיק לו תצהיר.

היו"ר מ. גולדשמידט: קודם נחליט אם על סירוב לפטור יש לנאשם אפשרות של ערעור? אני חושב שכולם רוצים בזה. אם כולם רוצים בזה - הדרך הפשוטה ביותר היא לכתוב את זאת בחוק.

אני מבין שהגב' קרפ מונה לרשום לפנייה להביא הצעה, מה ייאמר בסעיף קטן נוסף, כדי להבטיח אפשרות של ערעור.

מתוך הנחה שתהיה אפשרות של ערעור, נשאלת השאלה אם ח"כ ארזי עומד על דעתו, שההחלטה לא תקבל תוקף עד ששמעו את האיש, אם הוא מבקש את זאת; ואם גם זה לא עוזר לו - הוא יכול עדיין לערער. האם זה לא יותר מדי?

ח"כ ר. ארזי: אני מוכן לוותר על ערעור, כי אני חושש שנכנסים מן הפח אל הפחת, אולי המחוקק יעשה דבר ששכרו יצא בהפסדו. לעומת זאת חשובה לי האפשרות שאדם יוכל לאמר: ראיחם את התצהיר, אולי תתנו

לי לומר את שלי, אולי אשכנע אתכם. לא הייתי חומך דוקא בענין הערעור, כי אם מישהו ירצה להיות זטרדן הוא יוכל בגלל סכומים קטנים לסבך את בית המשפט, ורק נטיל על בתי המשפט עבודה נוספת.

גב' קרפ: לתשומת לב חברי הועדה - ועדת לנדאו למעשה קבעה שהחלטת בית המשפט בענין תהיה סופית. אנחנו במשרד המשפטים מחקרו את המלים האלה. כיון שהפרוצדורה מקוצרת צריך לתת לאדם הזדמנות לערער. אני חושב שדרך הערעור עדיפה על מה שמציע ח"כ ארזי. אם מדובר על טרדנים - החשש הוא גדול יותר באינסטנציה ראשונה. אם לערער - בזה כבר ישקול יותר.

ח"כ א. א. אנקוריון: אולי נלך בדרך כפי שהולכים בהוצאה בערבות. בהוצאה בערבות שם מדובר על חירות האדם, שם יש אפשרות אפילו ללכת עד בית המשפט העליון. לאור הערה של ח"כ ארזי הייתי אומר, אולי בכל זאת כאשר מדובר על למעלה מסכום מסויים תהיה אפשרות ערעור.

היו"ר מ. גולדשמידט: אל נשכח שמדובר על תוספת ולא על הקנס עצמו, ואז הסכום הוא במילא נמוך.

גב' קרפ: הויכוח כאן יכול להיות על מתן אפשרות ערעור או חסימת דרך, וכאן המכריע אצל אנשים יהיה לא גובה הסכום, כי דין פרוטה כדין מאה, אם יהיו משוכנעים שזה הוטל עליהם לא בצדק. ונראה לי כי ההצעה לאבחן בענין לפי הסכומים - עשויה לעורר בעיות.

ח"כ י. ארידור: לכתוב - בית משפט או רשם. אולי גם הערעור יכול להיות בפני רשם, ולהקל על הפרוצדורה.

היו"ר מ. גולדשמידט: אל אפשרות של ערעור החלטנו בהתאם להצעות החברים. האם יש תמיכה בהצעה - רשאי בית משפט או רשם

בית המשפט לפטור?

ח"כ א. א. אנקוריון: הייתי מציע, לאחר שהחלטנו בפרינציפ על אפשרות ערעור, בשאלה איך יהיה העוועור - נבקש ממשרד המשפטים להציע לנו הצעה.

היו"ר מ. גולדשמידט: אישורנו את כל הסעיפים שהובאו היום, פרט לסעיף 32ג. (ב) עליו נחליט בפעם הבאה, לאחר שמשרד המשפטים יביא בפנינו ניסוח חדש.
